

Arbetsmarknadsdepartementet

103 33 Stockholm

Arbetslivskriminalitet

Saco har mottagit slutbetänkandet från Delegationen mot arbetslivskriminalitet (SOU 2025:25) på remiss. Delegationen har haft i uppdrag att analysera specifika kriminella upplägg, föreslå effektiva åtgärder och ändamålsenliga verktyg för att bekämpa arbetslivskriminalitet samt ta ställning till hur det fortsatta arbetet kan bedrivas framöver.

Delegationens arbete har pågått under en längre tid och har resulterat i flera väl genomarbetade delbetänkanden och promemorior. Det är positivt att arbetet mot arbetslivskriminalitet har intensifierats de senaste åren, att frågan har utretts grundligt och att lärdomar dragits från andra länders erfarenheter. Saco välkomnar särskilt att det föreslås ett flertal konkreta åtgärder mot arbetslivskriminalitet, vilket på sikt kan förbättra situationen för utsatta arbetstagare. Det är uppenbart att praktiska åtgärder, utöver analys, utbildning m.m., är nödvändiga för att åstadkomma verklig förändring.

Saco lämnar härmed synpunkter på valda delar av betänkandet.

En ny lag om lön m.m. samt sanktionsavgifter vid återkallelse

Delegationen föreslår ett åtgärds paket med syfte att stärka den svenska arbetsmarknadsmodellen. Eftersom papperslösa eller irreguljära migranter riskerar att utnyttjas i arbetslivet föreslås flera lagändringar. Bland annat föreslås en ny lag om lön och ersättningar för arbetstagare med arbetstillstånd, med presumptionsregler till fördel för arbetstagare samt sanktionsavgift för arbetsgivare om arbetstillstånd inte förlängs eller återkallas. Saco anser att förslagen gynnar utsatta arbetstagare och tillstyrker dem.

Stärkta möjligheter för migranter att få ut lön

Förslaget om att ge Diskrimineringsombudsmannen (DO) möjlighet att föra talan i Arbetsdomstolen är komplext och delvis främmande för den svenska modellen. Samtidigt är det viktigt att migranter utan tillstånd ges ett effektivt stöd, då de sällan är medlemmar i en arbetstagarorganisation. Därtill behöver Sverige säkerställa att kraven i sanktionsdirektivet uppfylls.

Löneindrivning är en grundläggande och central uppgift för fackförbunden. I verksamheten följs inkassolagens krav på god inkassosed, även om något tillstånd som regel inte krävs. När det gäller förslaget att DO ska driva in löner krävs klargöranden kring vilka ärenden som i praktiken ska hanteras av staten. Indrivningsprocessen skiljer sig åt beroende på om en fordran är tvistig och därmed hanteras i domstol, eller om den är icke tvistig och kan hanteras av Kronofogden. Facklig erfarenhet visar att oseriösa arbetsgivare ofta är svåra att nå och att konkursansökan i kombination med lönegaranti ofta blir den framkomliga vägen. Frågan är vilken roll DO ska ha i denna ordning och hur indrivningen ska utformas i praktiken, om inkassolagen ska följas och hanteringen om det uppstår behov av en konkursansökan. Migranter utan tillstånd kan behöva stöd även i ärenden som inte är tvistiga.

Arbetstagarorganisationerna är medlemsstyrda och har i regel inte till uppgift att driva tvister för icke-medlemmar. Samtidigt är arbetslivskriminalitet och utnyttjande av utsatta arbetstagare ett allvarligt samhällsproblem som kräver kraftfulla insatser. Förslaget om statsbidrag till fackförbund för kostnader i samband med att ge hjälp till migranter i vissa situationer riskerar dock att bli otillräckligt. Ersättningen täcker endast hälften av kostnaderna och därtill tillkommer administration. Det gör att DO sannolikt kommer att driva merparten av dessa ärenden.

Saco tillstyrker förslaget om utökade möjligheter att bevilja tidsbegränsat uppehållstillstånd för personer som företräds av DO eller en arbetstagarorganisation enligt 2013 års lag. För att kunna driva en framgångsrik process mot arbetsgivare i denna typ av ärenden är det avgörande att personen kan få stanna i Sverige.

Sanktionsavgiften vid utstationering

Sanktionerna vid överträdelser av utstationeringsreglerna måste vara effektiva. Saco tillstyrker därför en höjning och indexering av sanktionsavgiften vid överträdelser av bestämmelserna om utstationering, men anser att det finns utrymme att höja maxbeloppet ytterligare. Det är viktigt att beloppet blir så pass högt att det är avskräckande.

Näringsförbud

Saco instämmer i att näringsförbud kan vara ett verkningsfullt verktyg för att motverka arbetslivskriminalitet. Saco välkomnar förslaget att näringsförbud ska kunna meddelas på grund av fler typer av regelöverträdelser än i dag. Den nyligen presenterade propositionen om

utökade möjligheter till näringsförbud, där personer som gjort sig skyldiga till organiserad eller systematisk brottslighet kan förbjudas att bedriva näringsverksamhet, är ett steg i rätt riktning. Samtidigt kan ytterligare åtgärder behövas. Det är särskilt viktigt att förhindra möjligheterna att kringgå ett näringsförbud.

Hur arbetet mot arbetslivskvalitet ska bedrivas framåt

Delegationen betonar behovet av ett långsiktigt och brett arbete mot arbetslivskriminalitet, där flera samhällsaktörer bidrar. Saco delar denna bedömning och anser att utredningen har gjort flera välgrundade överväganden och lämnat förslag som tillstyrks. Särskilt framhålls att rapportörskapet för människohandel bör flyttas från Polisen till en oberoende myndighet.

Slutligen vill Saco understryka vikten av att Polisen ges tillräckliga resurser för att hantera arbetslivskriminalitet, eftersom det ofta handlar om brott som ska utredas och lagföras, och där Polisen besitter den nödvändiga kompetensen. Det är viktigt att även påminna om att de människor som exploateras på arbetsmarknaden är brottsoffer. De bör inte betraktas som lagöverträdare att snabbt utvisa, utan som individer i behov av stöd och hjälp för att kunna tillvarata sina rättigheter och driva sina ärenden vidare.

Saco hänvisar också till remissvaren från Akademikerförbundet SSR och Sveriges läkarförbund.

Med vänlig hälsning
Sveriges akademikers centralorganisation

Lena Granqvist
Samhällspolitisk chef

Maria Rasmussen
Utredare